

Utgångspunkter Avtal 17

2017-01-26

Utgångspunkter Avtal 17

De större avtalen inom handeln löper ut den 31 mars 2017. Innevarande ettåriga avtalsperiod har inneburit höga kostnadsökningar för en bransch som sedan tidigare är pressad av låga marginaler. Samtidigt förväntas konkurrensen från utländska aktörer att fortsatt tillta i takt med en växande näthandel och digitalisering som bidrar till att pressa prisnivåerna ytterligare.

Den svenska arbetsmarknaden har i modern tid, även i ett internationellt perspektiv, utmärkts av en mycket hög organisationsgrad på både arbetsgivar- och arbetstagersidan. Inom handeln finns signaler om att branschen är farligt nära en utveckling där vi som parter inte längre ses som relevanta. En sjunkande organisationsgrad på den fackliga sidan gör att Svensk Handel får svårare att rekrytera medlemmar. Detta får till följd att en allt större del av branschen står vid sidan av kollektivavtalssystemet. Dessa företag vittnar om att tröskeln för att följa kollektivavtalen är för hög i en bransch med mycket låg lönsamhet. Kollektivavtalen måste anpassas till den snabba förändring av konkurrenssituationen som för närvarande sker.

Svensk Handel och Handelsanställdas förbund har ett ansvar att tillsammans utveckla kollektivavtal som bättre tar hänsyn till dagens förutsättningar inom handeln, både för dess företag och medarbetare. Parterna behöver resonera om de vägval som partssystemet står inför och vilka förändringar som är nödvändiga för att kollektivavtalssystemet ska uppfattas som mer relevant av både arbetstagare och arbetsgivare.

Ekonomiska utsikter

I Sverige har BNP utvecklats starkt under 2015 och 2016. Investeringarna har ökat, bland annat genom ett kraftigt tilltagande bostadsbyggande. På grund av flyktingkrisen har också offentlig konsumtion skjutit i höjden. Även hushållens konsumtion har, tack vare den låga räntan, utvecklats starkt. Men både bostadsbyggandet och offentlig konsumtion väntas växa långsammare framöver samtidigt som hushållen inte kan se fram emot några ekonomiska lättnader. Istället väntas sparande och amorteringar öka, bland annat till följd av amorteringskravet.

Trots den goda svenska utvecklingen har arbetslösheten planat ut kring sju procent och även fortsättningsvis bedöms den svenska ekonomin ha svårt att få människor i jobb. Riksbanken gör bedömningen att inflationen kommer att vara fortsatt låg och behåller räntan på -0,5 % under hela år 2017 samtidigt som man förlänger perioden av stödköp av statsobligationer.

Sammanfattningsvis kan Svensk Handel konstatera att svensk ekonomi står inför en rad utmaningar samtidigt som stimulansernas tid är förbi. I kombination med en fortsatt svag global utveckling kommer detta att leda till att tillväxten faller tillbaka under 2017 och 2018.

En handel i förändring

Konsumenters beteende och krav har kraftigt förändrats till följd av ökad digitalisering och globalisering. Sättet vi idag väljer att handla på och hur vi väljer att informera oss om varor och priser kräver nya affärsmodeller. Branschen befinner sig därför i en omfattande strukturomvandling där många företag har svårt att hitta ett lönsamt sätt att bedriva verksamhet. Inom bara några år kommer e-handels tillväxt, i absoluta tal, att överstiga tillväxten i fysiska butiker.

Handeln påverkas i allt högre grad av internationell konkurrens genom en kraftigt växande e-handel. Utländska bolag etablerar sig snabbt och enkelt på den svenska marknaden. Det krävs inga större investeringar och företagen kan använda sig av redan uppbyggd struktur för leveranser till kund i Sverige.

Det är idag ett faktum att handelsföretag verkar och konkurrerar på en internationell marknad. En utveckling som ofrånkomligen leder till ökad konkurrens och prispress. Priserna inom handeln har, totalt sett, inte stigit sedan 2002. Samtidigt som priset mot konsument inte har höjts har däremot kostnaderna för bland annat hyror, löner, arbetsgivaravgifter och inköpspriser ökat. Vinstmarginalerna inom branschen är nere på en historiskt låg nivå, detta trots en ökad försäljning. Detta har tvingat fram en effektiviseringsprocess inom handeln vilket har lett till färre arbetade timmar och anställda per företag samt att många småföretag har slagits ut.

Den strukturomvandling som branschen befinner sig i innebär inte bara utmaningar, den innebär givetvis även stora möjligheter för de företag som lyckas ställa om sin verksamhet. Genom att låta kollektivavtalen förändras i takt med branschens utveckling kan vi som parter skapa förutsättningar för en mer attraktiv bransch som tillåter människor och företag att utvecklas. Detta menar Svensk Handel måste vara både en utgångspunkt och målsättning i avtalsförhandlingarna.

Svensk konkurrenskraft måste värnas

Företagens lönekostnader utgör en stor del av deras totala kostnader. Detta gäller i synnerhet inom handeln. Om svenska företag ska kunna hävda sig i den internationella konkurrensen är det inte möjligt att höja priset på de varor som säljs. Det krävs därför återhållsamhet i lönekraven från de fackliga organisationerna. Detta är en nödvändighet för att jobben inom handeln på sikt ska finnas kvar i Sverige i den utsträckning de gör idag.

De senaste årens lönekrav har tyvärr inte tagit tillräcklig hänsyn till svenska företags konkurrenskraft. Svenska arbetskraftskostnader är bland de högsta EU och ökar dessutom i snabbare takt än jämförbara länder med höga lönelägen. De ökade kostnaderna har inte heller kompensrats av produktivitet utvecklingen, som på senare år varit svag.

Märket måste respekteras

Den svenska ekonomin är exportberoende. Tanken bakom industrinormeringen och märket är att industrisektorn, som i högsta grad verkar i och påverkas av internationell konkurrens, är bäst lämpad att avtala om löneökningarnivåer som inte skadar de svenska företagens konkurrenskraft. Genom att förhindra en facklig huggsexå om löneökningarnivåer har normeringen genom märket dessutom bidragit till en relativt stabil arbetsmarknad, låg inflation och höga reallöneökningar för svenska löntagare.

Att stå upp för industrins normerande roll och märket ger därmed långsiktiga vinster för alla istället för kortsiktiga vinster för vissa. Att frångå nuvarande ordning utan ett realistiskt och hållbart alternativ vore oansvarigt och skulle skapa en turbulent arbetsmarknad i Sverige.

Svensk Handel står därför fast bakom industrins normerande roll inför kommande avtalsförhandlingar. Vi förutsätter att även våra motparter tar ansvar för denna modell.

Avtalsperiodens längd är en del av den normering som sker genom de s.k. industriförhandlingarna. Svensk Handel är införstådd med det men vill ändå uttrycka en preferens för längre avtal. Det skulle ge medlemsföretagen en längre planeringshorisont vilket möjliggör ett mer långsiktigt arbete mellan de lokala parterna.

Lönebildning som stimulerar nyanställningar och utveckling i arbetet

Många människor får sitt första jobb genom handeln. För att stimulera nyanställningar och inte ytterligare bygga på det utanförskap som redan finns på svensk arbetsmarknad är det väsentligt att vi inte höjer trösklarna för de som ska ta klivet in. Det vore fel att ytterligare öka kostnaderna för att anställa den som saknar tidigare erfarenhet. Svensk Handel yrkar därför på frysta ingångslöner. Att frysa ingångslöner kommer inte att påverka lönen för den som idag är anställd i branschen.

Lönestrukturen i Sverige, och i synnerhet inom handeln, är den mest sammanpressade inom hela OECD. Detta leder till att duktiga medarbetare hindras från att göra lönekarriär samtidigt som höga ingångslöner stänger ute människor från arbetsmarknaden. Lönebildningen bör därför inriktas på att öka lönespridningen.

Det ska löna sig att utvecklas och ta ansvar. Detta är viktigt, inte minst med tanke på den pågående förändring som handeln befinner sig i, och står inför, med en snabbt växande e-handel. De fysiska butikernas konkurrensfördel blir genom nämnda utveckling beroende av personalens kompetens, initiativkraft, engagemang och förmåga att generera försäljning. För att stimulera dessa konkurrensfördelar måste individuell utveckling synas i lönekuvertet.

Den nya modellen för lönebildning som parterna enades om i den senaste avtalsrörelsen kan förhoppningsvis bidra till en sådan utveckling. Svensk Handel anser det därför angeläget att parterna tar ansvar för att lönebilagan får en tillämpning som bidrar till en ökad lönespridning. Svensk Handel ser positivt på de initiativ som Handelsanställdas förbund tagit så här långt. Parterna bör överväga vad vi kan göra gemensamt för att genom tillämpning av lönebilagan förändra lönesättningen inom branschen.

Förändringar i avtalens lönebestämmelser

Den systematik som gäller i avtalen för lönerevisionens genomförande gör det svårt för företag att överblicka vilka kostnader de avtalade löneökningar faktiskt innebär. Reglerna hämmar lönebildningen och motverkar en önskvärd lönespridning i branschen.

Svensk Handel yrkar därför på förändringar av kollektivavtalens systematik i samband med lönerevision.

Krav på förändringar av Partihandelsavtalet och Avtalet för postorder- och e-handelsföretag

Som Svensk Handel beskrivit är handeln mitt uppe i en strukturomvandling driven av digitaliseringen som bland annat gjort det möjligt för utländska aktörer att sälja sina varor till svenska konsumenter via nätet. Transporter fungerar numera också så bra att det är möjligt att förlägga lager i andra länder och med kort varsel leverera till butiker och kunder i Sverige. Ökad konkurrens innebär höjda krav från kunder och konsumenter vad gäller bland annat pris och leveranstid. Företagen har därmed att hantera krav på kortare ledtider samt ökad omställnings- och anpassningsförmåga, samtidigt som företagen är bundna av kollektivavtal som i princip är oförändrade sedan 1930-talet och utformade för en helt annan verklighet.

Svensk Handel kan konstatera att vi tillsammans med Handelsanställdas förbund står vid ett vägskäl. Vill vi behålla företag med verksamhet inom e-handel och partihandel i Sverige och värna svenska arbetstillfällen måste en förändring av kollektivavtalen komma till stånd. Nuvarande situation är inte hållbar på sikt. Avtalen måste stärka svenska företags konkurrenskraft.

Svensk Handels uppfattning är att den utmaning som parterna borde anta är att arbeta för att Sverige ska bli en internationellt konkurrenskraftig hemmahamn för befintliga e-handelsföretag samt ett attraktivt land för entreprenörer inom den snabbt växande e-handeln.

Svensk Handel och Handelsanställdas förbund har under en längre tid arbetat gemensamt för att belysa företagens situation samt vilka förändringar av avtalen som behöver genomföras. Svensk Handels avtalsyrkanden inom nämnda kollektivavtal har sin grund i detta partsgemensamma arbete och innebär framför allt krav på förändringar av avtalens arbetstidsregleringar.

Krav på förändringar av Detaljhandelsavtalet

Som beskrivits ovan påverkas den fysiska butiken i allt högre grad av digitaliseringen och e-handeln. Det är idag ett faktum att den fysiska butiken konkurrerar med både nationell och internationell e-handel, vilket innebär både utmaningar och möjligheter för branschen. Den fysiska butikens konkurrensfördelar är den service och säljupplevelse som den kan erbjuda kunden. Detta är fördelar som företagen måste utveckla för att överleva på sikt.

Säljarens roll är därmed under kraftig förändring. Konsumenterna ställer allt högre krav på service och produktkunskap och butikernas roll i köpprocessen håller snabbt på att förändras. Att bli en bra säljare inom handeln tar idag tid

och kräver både omfattande produktkunskaper och erfarenhet. Avtalets regler gällande intjänande av branschvana är förlegade i ljuset av professionaliseringen av säljarens roll. Svensk Handel yrkar därför på ändrade regler för intjänande av branschvana.

Tillsammans med Handelsanställdas förbund driver Svensk Handel sedan föregående avtalsrörelse ett flerårigt projekt med syfte att bland annat höja sysselsättningsgraden för deltidsanställda och höja andelen tillsvidareanställda. Vi och vår motpart delar här en tro om att vi genom detta kommer att kunna skapa en än mer attraktiv bransch.

För att kunna uppnå målsättningen att branschen som helhet ska kunna erbjuda fler tillsvidareanställningar med höga sysselsättningsgrader, ser Svensk Handel ett behov av att utveckla och förändra ett antal regler kopplade till arbetstidens förläggning.